

Sajtótörvényről.

Kétszer kettő: négy.

Alapelve ez ugybeni nézeteinknek, és szükség, hogy a nemzet ezen alapelvet annyira teljesen magába szívja, mikép, Cato mondataként, ezen ügynek szóba jövetelével, örökké ezt ismételje: Valódi alkotmányos élettel Öszeférbetlen az előző könyvvizsgálat.

Magyarországban most még a közvélemény nem olly erős, mint annak, alkotmányos életben, lennie kellene, swmint az egykoron, semmi kétség benne, leimi fog; de mostani, ereje mellett is közvéleményünknek, ha a közönség eléggé értesülve volna, minő iszonyú zsarnokságot gyakorol az előző vizsgálat az irodalmon, bizonyosan, lehullana ezen alkot-Hiánytalan bilincs, ha bár most még eléggé meg nem szilárdult közvéleményünknek is hatalom-szavára.

Azonban valamint igen sokat szilárdult már az utóbbi időben közvéleményünk, mellynek szavára 4840en lehullottak törvénytelenül bebörtönzött polgár-

társaink rablánczai, kik, pár évvel korábban, a közvéleményt kisebb hatalma mellett, elfogattak: úgy ezentúl is még inkább, és mindig nagyobb arányban szilárdulni fog az; és, semmi sem lehet enilél bizonyosabb, egykor az előző vizsgálat nem fog többé mellette megállhatni. Az alkotmányos szellem daczára tartogatott írásszabadsági rablánczok is le fognák hullani, mikép lehullottak már a szólásszabadság rablánczai is.

Ezen időnek eljövételét siettetni; az eszmét tehetősége szerint érlelni, különösen minden írónak kötelessége.

Az előző vizsgálat valóságos szellem - hóhérlás; egyaránt alacsony és gyáva mód; mindenek felett pedig határozottan összeférhetlen az alkotmányos étellel.

Maga az, hogy nálunk a szabadság eszméi naponként mindinkább fejlődnek, s , a kórnánynak is érdemével, szólásszabadságunk van, más részről pedig még mindig előző vizsgálat alatt nyögünk, komoly figyelmét hívja fel a kórnánynak w megfontolni, mi veszélyes játékot üz, mi araszós politicát követ egy messzebbre látó helyett, midőn ezen aránytalanságot, az előző vizsgálat tartogatásával, túri, elnézi, táplálja.

Az átmenetei a sajtó - szabadságra, vagy is annak megszokása, hihetően bizonyos növekedett pezsgést fog szülni a közéletben, ez igaz. De épen ennek megfontolása, ha csak kislelkűen azon közmondásnak nem akarunk hódolni: A ki/hátul marad, tegye

be az ajtót; ha csak bűnös gondatlansággal az utánunk jövők nyakára nem akarjuk hagyni a mindinkább növekedendő bajt, arra kényszerít, hogy minél inkább siessünk az idővel, a sajtószabadság behozatalával, mert ekkép annál hamarabb hozzá fogunk szokni ahhoz. Ha félszázaddal ez előtt hozzá jutotunk volna, már minden rendén volna. Ha ma jutunk ahhoz, hamarabb fogunk az átmenetei bajaiból kibontakozni, mintha még sokáig ingereltetünk, és fojtogattatunk az előző vizsgálat által; de már is több baj fogna lenni, mint félszázaddal korábbi behozatala mellett lett volna; s minél később fog a sajtószabadság eljöni, annál nagyobb rázkódást fog szülni. Most még, úgy látszik, kormányunk gondolni sem akar a sajtószabadságról; pedig, előbb utóbb, el fog az jöni minden esetre, török szakad. Így volt a magyar nyelvvel is. Fél századig jó formán nem is hallgatott a sürgetésre; előkelő mosolylyal tekintett a nemzet kívánságára, s végre még is nyakára nőtt az idő, s megadá, mikor már senki sem mondott érte köszönetét. Nem sokkal jobb lett volna-e, nem azt hozta volna-e magával a valódi bölcs politica, hogy mindjárt kezdetben a mozgalom élére álljon a kormány a magyarsággal? Ezen politicát követve mindenben, jelenleg bizalom volna a nemzetben kormánya iránt, holott most annyira el van játszva, a folytonos őszinteség nélküli kormányi politica által, ezen országban e szó iránt „kormány“ a bizalom, hogy ha az ország legnépszerűbb emberei lépnének is kormányra, a nemzetben bizonyos

tartózkodás támadna irántok. Jelenleg, önök legjobban tudhatják, csak erőltetett jóakarát, avagy kép-mutatás beszélhet nálunk kormány iránti, valóságos bizalomról, s leginkább olly emberek beszélnek, kiknek, ön személyeikre nézve valamit nyerni; van bizalmuk a“ kormányban.

Magára a sajtószabadságra nézve nincs nagybaj. *A!* kormány nem akar sajtószabadságot? *A.* magyar nyelvet sem akarta; s valamint kivívtuk a közvélemény által ezt, . ki fogjuk vívni kétségtelenül nem sokára azt is. *A* történetírás pedig azt fogja feljegyezni:“ Magyarország mindenben araszos politica által kormányoztatott.

Mit akar tulajdonképen a kormány tenni a sajtóval, s ha valljon van-e már megállapodott véleménye annak jövője iránt, valóban érdekes volna tudni. Leghihetőbb, hogy, mikép sok dologgal szoktak Bécsben lenni, tulajdonképen tökéletesen semmi megállapodott véleménynyel sincsenek ez ügyben is, hanem csak folyini hagyják a dolgot napról napra. A kormánynak pedig sokkal bölcsebb volna előljárni a javításokban, mint örökké azoknak kicsikartatására várni. Törvényeink nem adják a kormánynak a jogot előző vizsgálatot gyakorolni. Alkotmányos országban azt sem mondhatni, hogy fejedelmi jog volna az, mit a nemzet nyíltan ki nem kötött magának. Fejedelmi jog a nemzet⁹, az országgyűlés ellenében! Ezt ném is lehet érteni. Az országgyűlésnek már épen az által, hogy akarja, minden iránt teljes törvényhozási joga van. Nem vagyunk mi octroy-alt (fejedelemtől nyert)

alkotmánya nemzet, s ha az volnánk, s ha ekkép csak részben helyezett volna is vissza nemzeti jogainkba a fejedelmi kegyelem, isten és ember előtt mindig jogunk volna egész nemzeti jogunkat magunkhoz venni. Előbb utóbb komolyan, s azon kitartó buzgalommal, mellyel a magyar nyelvet, kivívtuk, fel fog szólalni a nemzet a sajtószabadság mellett. Mit fog ekkor a kormány tenni? A múltra nézve még csak védheti valahogy az előző vizsgálatot, mint ideiglenes rendszabályt; de, ha tökéletesen abszolút szellemű volna is, pedig, meg kell vallani, az utóbbi időben lassanként közeledni látszik az alkotmányos szellemhez, nem lenne képes a jövőre nézve is védeni azt. Az előző rendszer félszabály, ideiglenes állapot, mellynél, alkotmányos országban, nem lehet megállapodás. Nem a leg helyesebb, s a maga szempontjából véve is, a legjobb, legokosabb volna-e tehát, nem várni be, hogy ellenállhatlan erejével föllépjen a közvélemény, s lépéseket tenni a kormánynak a sajtószabadsághoz önmagától, mikor még őt érné ezért a kezdeményezés dicsősége?

Midőn ekkép a sajtószabadság mellett szólok, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy nem egyedül ellenzéki szerepet vélek vinni. Őszintén kifejezett mély meggyőződése, miszerint valósággal ideje van már hazánkban a sajtószabadságnak. Hivatkozom a szólásszabadság példájára, melly, úgy hiszem, igen jó hasonlattal van felhozva. Ez előtt néhány évvel, erről is azt hitték némellyek, hogy nem lehet azzal kormányozni; és íme, mióta a kormány, igen bölcsen, meg-

nyugodni látszik a szólásszabadságban, egyáltalában nem látjuk, hogy minden kormányzás meg volna az által akadályozva.

S igaz ugyan, mikép említem, hogy a sajtó szabadság behozatala bizonyos növekedett pezsgést szülne közéletünkben, de ez egyáltalában nem volna valami igen veszélyes. Mert veszélyesnek véve fel mind a sajtó-mind a szólásszabadságot, ezen utóbbi mindenestre veszélyesebb az elsőnél. Beszédben minden ember hamarabb kiszalaszt valamit, mint Írásban; továbbá a legéretlenebb dolgokat beszélni Jtépes ember, nem is tud írni; s végre a szólásszabadsággal a nép legalsóbb osztályába is levitetik a „forradalmi“ elem, még pedig a nálunk mindennapi gyűlések által, nagy tömegekben egyesült néphcz. A sajtószabadság hasznát azonban a nép legalsóbb osztálya, úgy szólván, épen nem élvezi; s nem is nagy tömegekben egyesült néphez, hanem a magánosan gondolkodó fejekhez szóló eszköz ez. Már pedig, látjuk, a szólásszabadsággal sem lön minden kormányzás lehetlenné téve; következöleg még kevésbbé volna az a sajtószabadsággal. Most pedig, sajtószabadság nem létével, aránytalanul több működő erő menekedik a szólásszabadság mezejére, mint különben lenne; s ha talán nagyon veszélyes is valahol a sajtószabadság, a szóolás olly széles mezeje mellett, minő nálunk van, nem minden működő erő a sajtó mezejére lévén szorulva, nálunk sokkal kevésbbé volna az veszélyes. Nekünk nincsen is igazi nagy fővárosunk; s a mi van is, nem egy «nyelvű, nem egygyé

forradt nemzetiségű. Ha valamely nemzetnél veszélyes lehet a sajtószabadság, eleven természeténél, s nagy fővárosánál fogva, s mivel a szólásnak, a parlamenten kívüli politicalai gyűlésezések eltiltásával, nincs mezeje, a francia az, s iine még is lehet ott, sajtószabadság mellett is, kormányozni.

Teljesen törvényen kívüliséget a sajtóra nézve nem kívánunk. Meg lehet, lesz idő, midőn egy általában semmi törvényre sem lesz szükség a világon; de valameddig törvényre van szükség más ügyekre nézve, törvényre van szükség a sajtó ügyében is. Sajtószabadság tehát előttünk nem tesz többet, mint sajtótörvény; vagy is torló rendszer előző rendszer helyett.

És, meg lehet, sok, némileg tetszhető, dolgot lehet elmondani az előző rendszer mellett. Nem vonom kétségbe, ennek is lehetnek jó oldalai; de annyi bizonyos, hogy mindez az absolutismus szempontjából van mondva; s mindaz, mit az előző rendszer mellett elmondani lehet, határozottan nyílt ellentétben áll az alkotmányos szellemmel.

Mondják ugyan is^ és ez a legfőbb védelem: Igaz, a sajtótörvények szigorúak lehetnek; de mit ér az, akkor büntetni valakit, midőn már kiadott valamit; meg kell előzni, hogy árthasson; vagy is legyen előző vizsgálat.

Ez némileg tetszhető állítás, az igaz; de ez nem elég. Az alkotmányos élet azt kívánja: Cselekvési kört kell engedni az embernek, s ha hibát követ el, büntetni; nem pedig azon okból, hogy hiba ne legyen,

megszüntetni a cselekvési kört. S meg lehet ezen utóbbi mód jobbnak, belesebbnek tetszik némelyek előtt; de, ismételnünk kell, ennek elfogadása az alkotmányosság elvetése, megtagadása lesz, s e mellett, meg lehet, igen ügyesen, jelesül lehet kormányozni; de alkotmányos szellemben soha sem.

s ez itt a fő tekintet; ezt nem árt, sőt szükség ismételni számtalanszor, mert az egész ezen alapú. Tisztába kell jönnünk, mit akarunk, vagy is inkább, mit akarnak velünk? Ha az előző vizsgálatot tartogatni akarja a kormány, ez araszos politica, mellyel talán pillanatnyi időre könnyebben kormányozhatni; de e mellett mindinkább terhesülő fellegek tornyosulnak a jövő fölé; s ez továbbá semmi különös lelkiösmerteskedésre sem mutat, hogy valóban alkotmányos szellemben akarnak kormányozni, mit pedig, a megyei többségek megszerzése végett, örömet emlegetnek.

Sőt ez nem csak araszos politica, hanem kétszínű, és annál fogva lovagiatlan, gyáva is. Alkotmányos kormányhoz úgy illik a censura, mint lovagias emberhez orgyilkosság. Nem lehet össze-fémiök.

Mostani kezelése helyett az előző vizsgálatnak még ennek mezején is sokkal jobban állhatnánk, mert vannak vizsgálók, kikre valóságos gúny elmemüvek bírálását bízni, kiket legfőlebb csak juhok vezetésére lehetne alkalmazni. Nem csak azonban mint ellenzék, hanem általában mint alkotmányos nemzet is az előző vizsgálatnak semmiféle szabadabb kezelésével sem lehetünk megelégedve. Sajtószabadságra, s nem kevesebbre van szükségünk. Olly bizonyos, mint

kétszer kettő; négy, minden alkudozás e részben összeférhetlen az alkotmányosság eszméjével.

Akarunk rendezett jogállapotot? Akarjuk, hogy a legszegényebb napszámos is védelmet találjon a törvényben, hogyan lehetne tehát akarnunk, hogy a legszebb, legnemesebb munka, az irodalom, a szellemvilág rablánczokra fűzve, elnyomva sorvadjon?

Az előző rendszer nem csak összeférhetlen az alkotmányos étellel, hanem az önkénynek is legiszonyúbb magzata. Az önkény mezején sincs semmi más olly megrögzött romlottsággal teljes, mint ezen, a magyar alkotmányos (!) kormány által is tartogatott, előző vizsgálat. Már maga az eszme, hogy a kormány mindenüvé beüsse fejét, és töröltethessen, hű kifejezése az önkénynek. S vegyük 4nég ehhez, hogy ezen önkényi mezőn, az egyes vizsgálók személyében, ismét meg annyi önálló kényur létezik, s át fogjuk látni, hogy ez a létehető legteljesebb önkény; valóságos complicált gépe az önkénynek. S ezen önkény nem csak közvetlenül sújt, és ront, hanem, mivel az író előre tudja, hogy műve vizsgálat alá jő, s ennél fogva igyekszik magát ahhoz alkalmazni, megtontja, elerkölesteleníti az írot saját íróasztalánál, A teremtő ész censorává aljasul saját művének! Az egyenes lélek fedezetéssel, palástolással kénytelen élni! Az apa kitekeri saját gyermekeinek nyakát! S ennél fogva aztán bizonyos lanckadság, életteleniség terüi el, és terjed szét az irodalomban. Sokan hallgatnak, kik különben írnának; s ezért aztán nem is képviseli az irodalom eléggé a

nemzeti értelmiséget; nem foglalja annak tényezőit eléggé magában, mi a nemzet közéletének tökéletlensége. Kik pedig elnémíthatlan lélekkel bírnak, nem szólhatnak úgy, mikép különben tudnának, mert elő áll a szellem-hóhér, a vizsgáló, fejezni az eszméket, s önmaga az író is, a körülmények kénytelen számbavételével, előre meg csonkítja, bénítja gondolatait. A szellem eltörpül, alkalmazni igyekeztén magát a nagy részben érteden és rövidlátó vizsgálók tetszéséhez és felfogásához; a kedélyt ingerültség, keserűség avagy elkedvetlenedés szállja meg, látva, minő könnyelműen törölgetnek bizonyos lények olly írók műveiben, kiknek azok nem méltók csak saruszíjjaikat is megoldani.

Hogy ez örökké így maradjon, az lehetlen. Ha csak a legbutább anyagiságba nem akarunk sülyedni, kell hinnünk az eszmékben, és lehetlen is nem hinnünk azokban. S miután az alkotmányos étellel összeférhetlen az előző vizsgálat, vagy nem fogunk alkotmányossági igényekkel bíró nemzet lenni, vagy pedig nincs jövője az előző rendszernek. Következőleg a kormányra nézve nincs egyéb hátra: Vagy nem őszinte barátja az alkotmányosságnak, s ennek magvaszakadtát várja, vagy pedig, ha az, komolyan sajtó törvény behozataláról kell gondoskodnia.

Az alkotmányosság: a többség elve. s a sajtószabadság szintűgy eleme az alkotmányosságnak, mint á többség elve. Egyik is másik is nem csak elve, hanem eleme is az alkotmányosságnak. Nem az a kérdés, hogy mindig jól, helyesen nyilatkoz-

nak-e azok, hanem, hogy, az alkotmányosság mezején, ezeken kívül te^es lehetlen nemükben valami jobbat találni.

A sajtószabadság természetes és elmaradhatlan kifolyása az alkotmányosságnak; szükségkép nyílt akarata minden valósággal alkotmányos kormányoknak. Ezek olly következetesen állanak, hogy nem lehet ész, meUy át ne lássa. Hogy alkotmányos országban sajtószabadság legyen, hogy minden kormánynak, melly magát alkotmányosnak meri mondani, annak kívánja tartatni, szükségkép akarnia kell azt, ezt a legnagyobb ok kívánja, követeli: a következetesség, Ha alkotmányos akarna is lenni valamely kormány, nem engedvén sajtószabadságot, nem Js említvén, hogy ez által már rögtön világos hazudossággá válik ajkain a szó, mi szerint alkotmányos volna, nem 'lehetne a« legjobb akaratall sem sajtószabadság nélkül. A nemzet vágyai, szükségéi, véleménye, gondolkodásmódja csak sajtószabadság mellett lehetnek igazán, híven kifejezve; csak a mellett lehetnek valósággal ismerve; már pedig csak így lehet alkotmányos módon és szellemben kormányozni. Sajtószabadság nélkül nem iá lehet olly közvélemény, minőre alkotmányos országban, alkotmányos kormány mellett szükség van, s ha lehetne is, nem lehetne annak őszintén, híven nyilvánulnia.

Az előző vizsgálat valóságos kórságot okoz a közszellemben.- Az önkényi elem igen csalatkozik, ha azt hiszi, hogy ez kiválóan az ellenzéknek árt. Fénykört kölcsönöz annak, martyr - koronát szerez

neki; azonban igaz, még sem használ valósággal. Az önkényi pártnak azonban különösen árt, mert sötét gyanúba keveri azt. Az egésze nézve pedig akadályul szolgálván, hogy, a vélemények célszerűen kifejlődhessenek, az eszmék tisztába hozassanak, ez valóságos utonállása a világosodásnak. Szóval mindenkinek árt, és senkinek sem használ igazán, valóságos kórságot okoz.

Ha állana is, mit az előző vizsgálat védelmére fel szoktak hozni, hogy a jó gondolatokon nem célja csorbát ütni, és csupán a kihágásokat akarja megelőzni, nem volna ez által kimentve, mert az alkotmányosság kelléke., szellemé, alapelve, hogy nem lehet, jó célból sem, minden eszközt használni, tehát a polgárok szabad cselekvési körét előző rendszer által megszorítani. Azonban ezen védelem nem is áll. Nem csak a jó gondolatokon. is gyakran csorbát üt az előző vizsgálat, hanem még a kihágásokat sem előzi meg; mikép a tapasztalás mindenütt megmutatta, hol még létezik. . Szóval, még saját céljának sem felel meg. S ha csak egyet lehetne is az imént említett két vádból az előző vizsgálat ellen felhozni, teljesen elegendő volna az, hogy ellene nemcsak valami ellenzéki viszketegből, hanem valóságos magasabb szempontból is felszólaljunk. Így azonban, miután mind két tekintetben csalódás tűnik fel, valóban nem tudhatni, mi egyéb tartja fel az előző vizsgálatot, mint gonosz akarat,, avagy oktalan félelemből minden schlendriánhoz való ragaszkodás.

Sajtótörvény kell tehát, sajtószabadság.

A sajtószabadság igen jótékony befolyással volna a tudomány és értelmiség gyarapodására. Azon állítás, hogy a tiszta tudomány és értelmiség gyarapodásának nincs akadály téve az előző vizsgálat, üres beszéd, melyet azok sem hisznek, kik magok állítják. Mert az sem áll ugyan, hogy közvetlenül nem akadályozza az előző vizsgálat a tudományt, mivel míg nem akadályozza például a mathesist, akadályozza, köztudomás szerint, például a históriát. Minden esetre azonban közvetve minden tudományt akadályoz, mivel előző vizsgálat mellett jaz író lelke, szelleme, bizonyos örök szorongásban van, melly befolyással bír a működésre; eltörpíti a szellemet; megrontja a lelket, s önkénytelenül megszűnik az ember úgy gondolkozni, mikép szabad és független lélekhez illenék.

Sajtószabadság nélkül megszámlálhatlan tisztviselői visszaélésnek vagyunk kitéve. Az újabb időben méltóztattak kegyesen megengedni, hogy a megyei tisztviselők visszaélései ellen szót lehessen emelni a lapokban, s jó formán csak ekkor láttuk, mi tömérdék visszaélés történhetett az előtt. Kormányi hivatalnokok ellen azonban mai napig nem szabad valamit írni. A királyról talán hamarabb lehetne valami rágalmat, mint valamely helytartó tanácsosról, ki például Csongrádba stb. lejár, korteskedik, s ez úton vérontásnak válik okává, igazat közölni, mert ezek Budán szorgalmasan öröködnék, s ha kell árulkodnak is, hogy semmi legkisebb se jöhessen ki ellenök.

S milyen sokat nyerne, az istenért, a kormány anyagilag is a szabad sajtó mellett! A titkos kémeknek fizetett összeget egészen meggazdálkodhatná! Ha szabad sajtó volna, nem lenne többé szükség kémekre; kibeszélnők mi minden vágyainkat, kívánságunkat, gondolatunkat, reményünket min magunk. S ekkor legalább híven ki volna fejezve véleményünk; nem ferdítenék azt el ügyetlen és gonosz kémek; s nem toldanák azt meg költeményeikkel. Gondolom, ezen ok igen fontosnak fog találtatni, mert valóban a teljes béke idejében annyira felettébb gyakori kölcsönök azt mutatják, hogy Bécsben igen nagy szükség van gazdálkodásra.

Azon kérdés: bírunk-e elegendő műveltséggel a sajtószabadsághoz, miután Görögországban lehet az, ' hol a népek a négy százados török járom alatt szükségkép alá kellett süllyedve lenni, s miután a brit gyarmatokban lehet az, valóban nem alkalmazható nálunk ellenvetésképen. A németeket sem tudom, hogy valaki nem tartja megérve a sajtószabadságra; nekünk pedig kétségtelenül nagyobb politicalai műveltségünk van.

A sajtószabadsághoz, sajtótörvényhez azonban mulhatlanul eskütszék kell, mert a sajtó-vétségek eseteit tökéletesen lehetlen egyenként előszámlálni a törvényben; ennél fogva, mielőtt a bíróság a büntetést elhatározná, szükségkép kell valakinek lenni, ki, nem törvény, hanem lelkiösmérete szerint, épen azon kérdésről nyilatkozzék előbb: van-e törvénysértés, következőleg az ezért járó büntetés alkalmazásának

van-e helye avagy nincs? Eskütszék nélkül, a kormány által kinevezett, elmozdítható, főlebbvihető bírák kezeiben, ez törvényszéki eljárás köntösébe való öltöztetése volna az önkénynek. Az mondani, hogy átlátjuk, mikép az előző vizsgálat alkotmányos szellem elleni; átlátjuk, mikép az alkotmányos élethez, haladáshoz sajtótörvény, sajtószabadság kell, s még is mellőzni az eskütszékét, s a kormány által kinevezett bírákra bízni az egészet, ismét következtelenség, valóságos csalási szándék volna, és pedig olly szembeszökő, hogy illy ügyetlenségre való tévedést nem tehetünk fel kormányunkról. A kormány legfőlebb csak így szólhat: Igaz, az előző vizsgálat öszszeférhetlen az alkotmányos étellel; sajtótörvényhez, sajtószabadsághoz azonban eskütszéki eljárás kell; ez pedig még nem létezik Magyarországon; általában még az egész bünvádi eljárás igen rendezetlen állapotban van; várjuk meg tehát először ezen rendezést, s majd csak akkor szólhatunk sajtótörvényről, sajtószabadságról.

Ezen hátulsó ajtócska valóban méltatlan volna ezen nagyszerű tárgyhoz, s hogy alkotmányos haladásra magát teljesen elszánt kormányt feltartóztasson. Ha e részben csakugyan valóságos, elhatározott, tiszta szándék van, semmi sem lehet könnyebb, mint a sajtó ügyekre nézve, s előzetesen csak e tárgyra (ad hoc) eskütszéki eljárást alapítani meg, és rendezni el. E részben minden esetre eskütszéki eljárásra van szükség, és még csak ideiglenesen sem lehet más eszközt elvállalni. Ha a bünvádi eljárás

egyéb részében, legalább ideiglenesen, míg itt is kivívhatjuk az eskütszéki eljárást, jobb volna is legalább nyilvánosságot és szóbeli eljárást fogadni el, a sajtó ügyében semmi esetre sem lehet eskütszéknél kevessebbel kezdeni. Ezen eskütszék tagjaitól, más kellékeken kívül, bizonyos értelmiségi kelléket is lehetne kívánni. Ezt szabadelvű szempontból is kívánhatni, s minthogy ez bizonyos szűkebb korlátok közé szorítaná az egészet, ebben, gondolom, a conservatívak is meg egyezhetnek. A törvényt alkalmazó bíróság egy Személyből állana az eskütszék mellett. S mint-hogy megynként nincs szükség, az egész országra nézve pedig csupán Pesten alkalmasint nagyon is kevés volna, lehetne talán kerületenként egy eskütszék, melly bizonyos időben, törvényt alkalmazó bírő-gyanánt, egy a végre kiküldött kir. táblai ülnök jelenlétében, gyűlne össze. S hogy minél kevesebb akadály legyen a sajtótörvény, keresztülvitelében, ám legyen tehát a sajtó által elkövetett hűtelenség eseteiben ne eskütszéki eljárás, ha ebben némelyek nem bíznak teljes ^mértékben, hanem a múlt ország-gyűlési alsóház által indítványozott országgyűlési bírő-ság, felében az országgyűlés felében a korona által választva. Illy articulare iudiciumoknak hazánkban úgy is sok nyoma van. Végrehajtással az illető megye vagy királyi város volna megbízandó, hol a bűnösnek lakása van.

Sajtószabadságról szólván természetesen semmi különbséget sem vehetek fel, hogy valljon minő nagy-ságú művekre nézve legyen teljes szabadság. Én azt

hiszem, ezen szabadság baj nélkül lehet bárhány íves műre is kiterjesztve, és csak is úgy lehet a sajtószabadság valóban az, ha ezen németes különböztetést fel nem veszi; sőt csak akkor lehet annak valóban jótékony következése, ha e részben semmi kicsin hitőség hém jellemzi, vagy is inkább nem jellemele-níti, nem sorvasztja el a nemes növényt. Tekintve azonban, hogy a politicalai lapok a napi politicával foglalkoznak, s e téren legtöbb alkalom, csáb, inger mutatkozik szenvedélyeskedni; a szenvedély pedig legalkalmasabb bötennő földje a kihágásnak, mivel a büntetés rendesen pénzbírságból állana, az előfizetés mellett járó politicalai lapoktól, következetesnek talá-lom bizonyos biztosítéki összeget kívánni, mellyből, kihágás esetében, a megítélt pénzbírság kiteljék, s e végre megcsonkítottván, az mindig újra kiegészít-tessék.

Sőt, mivel némellyek -talán különös veszélyt lát-nak abban, hogy lehetnek bizonyos írók, kik jelle-mezhetlen dühösséggel bírnak örökké szenvedélyes lázítást, alaptalan és gonosz szándékú rágalmat ter-jeszteni, kikre a szabadságnak, a sajtószabadságnak semmi jótékony befolyása nem lehet, s ha ennél fogva vannak némellyek, kiket nincs mód meggyőzni, hogy legjobb volna az előző vizsgálatot eltörölni, ki lehet a dolgot egyenlíteni. Ám legyen tehát az ilyenekre nézve előző vizsgálat; de csak mint büntetés, ha sajtó - vétségi perben valósággal ilyeneknek ismertet-nek ítélet ájtal; s ekkor, az eskütszék ezt bizonyító nyilatkozata alapján, lehessen őket bizonyos időre

előző vizsgálat alá Vétói. Az előző vizsgálattal ellátott állapotból bajos az átmenet mondják némelyek, fogadtassák el tehát ezen buntetésnem is, melly az előző vizsgálat minden előnyével bír; ez elegendő biztosíték. Ha ezen buntetésnem, mikép én is hiszem, összeférhetlen a sajtószabadságl rendes állapotával, későbbben el lehet azt törölni.

Közvetlen a sajtótörvényre nézve, az eszmék könnyebben .fejlése, tisztába jövedele, egyesülése, megállapodására szolgálatot vélek tenni, különben is az indítványok szerkezetbe tevésének lévén barátja, e következő javaslat előterjesztésével. Azon követeléstől, hegy ezen semmi változást sem lehetne, avagy kellene tenni, tökéletesen ment vagyok.

Sajtótörvényjavaslat:

1 . cikk. A nyomtatványokra nézve fenálló előző vizsgálat eltöröltetik.

2. cz. Gondolatait mindenki szabadon kinyomathatja, és nyomtatva terjesztheti.

3. cz. A status által bevett bármelley vallásnak megvetés avagy nevetség tárgyává tétele; a status által bűn és kihágásnak tekintett tényekre izgatás, s azoknak helyeslése; szemérem-sértés; a status feje iránti köteles hűség, valamint az ő és családja becsületének megsértése; az országban levő különböző nyelvű lakosoknak és vallási felekezeteknek egymás elleni ingerlése; a magyar nemzetiség felsőségének megtámadása, rágalmozása; úgy szinte minden egyes

személy becsületének méltatlan megtámadása nyomtatásban avagy képekben tiltva van.

4. cz. Bárha a status alkotmánya, s ez iránt tervezett javítások ügyében mindenkinek szabadságában áll véleményt nyomatni, ha azonban ez a felsőség elleni ellenállási, lázadási felhívásra, s általában az alkotmánynak erőszakosan leendő megváltoztatására cziéloz, büntetésnek van helye.

5. cz. A király, kormány, s minden hivatalnok működésének az igazsággal ellenkező előadása büntetést von maga után.

6. cz. Ha a hivatalnokok hivatalos eljárásban szerzett tudomásait közzé teszik, az illy hivatalbeli titkok elárulásáért büntetést kapnak.

7. cz. A hivatalos kiadásokban levő egyes emberek vallomásaiban, előadásában találtatható rágalmakért az illető egyénektől a törvény útján elégtelt kívánhatni.

8. cz. A sajtó-vétségek, eskiitszéki eljárás mellett, pénz-bírság vagy fogsággal, vagy mind kettővel is, az első (például 4,000 pengő) forintig, a második (például öt) évi fogságig terjedhetvén, büntettetnek.

9. cz. Ha valaki rendkívüli szenvedélyű lázítónak nyilvánittatik az eskütszék által, a bíróság előző vizsgálat alá is veti őt, melly azonban, ismétlés esetében is, legfőlebb három évre határozható el egyszerre.

40. cz. A király iránti köteles hűség, valamint az ő és családja tagjai becsületének megsértése ügyében az e végre kinevezett országgyűlési bíróság kél.

11. cz. Minden nyomtatványért írója felelős.

12. cz. Ha az író magát meg nem nevezi, a kiadó köteles nevét, vagy kereskedési czimét, lakása helyét, s a nyomtatás évét, negyven pengő forint büntetés terhe alatt, feljegyezni. Ha külön kiadó nincs vagy ez külföldi, a nyomda-tulajdonosnak van ezen kötelessége.

13. cz. Minden nyomdatulajdonos tartozik az intézetében eszközölt nyomtatványokból, a munka kiadása előtt egy ingyen példányt adni a hatóságnak (bizonyos meghatározandó hivatalnoknak).

14. cz. A megnevezett kiadó, vagy nyomdatulajdonos, az igazság-kiszolgáltatási hatóság fölszólítására, köteles az író megnevezni, s ennél fogva az írárt, a nyomtatandó kézirat átvételekor, magának tudomást kell szereznie. Ha az író megnevezni nem tudja, vagy nem akarja, a nyomtatvány okozója gyanánt tekintetik.

15. cz. A 14. ezikk rendelkezésén kívül a nyomd a tulajdónos felelőséggel nem tartozik, ha csak maga az író azon váddal nem lép elő, hogy kézírata a nyomdában, tudtán kívül, szenvedett változást.

16. cz. Sajtó-vétség esetében, ha bár az író meg van is nevezve, a kiadó is részesül büntetésben azonban az írónál mindig csekélyebb mértékben.

17. cz. Idegen cikkek kiadói, nevezetesen lap-és folyóirat-szerkesztők, mint a szerző vétkében résztvevők, s annak előmozdítói, együtt bűnhődnek a sajtó-vétségekért, mindig a szerzőnél csekélyebb mértékben.

48. cz. Sajtóperekben felperes mindig a kir. ügyvéd, ki panasz nélkül is köteles a törvény sértéséért vádlókép megjelenni. A sajtóvétségét bűnhődik, a 8. cikkben meghatározott büntetéseken kívül, ha annak helye van, az illető fél külön keresete mellett, kárpótlásban is elmaraszthatók.

49. cz. A könyvárusok a kereskedőkre nézve fenálló közönséges szabály alatt vannak, és semmi külön, felső helyről nyerendő eiigedelemre nincs szükségük.

20. cz. A könyvárusok a kereskedés rendes útján átvett könyveket szabadon árulhatják, s azoknak tartalma iránt nem felelősök.

21. cz. ítélet hozatván valamelly könyv avagy kép ellen, ha annak árulása eltiltatik, az országban létező minden könyvárus értesittetik, az illető bíróság jelentése nyomán, a helytartó tanács nevében tudósított illető hatósága által.

22. cz. Az ítélet által eltiltott könyvnek és képnek árulása első ízben 400 pengő forinttal büntetettetik. Ismétlés esetében ezen bírság kétszerezhető.

23. cz. A házalók minden könyv avagy hírlap árulására külön engedelemmel kötelesek bírní illető hatóságuktól.

24. cz. A külföldi kiadás, eltiltatása esetében, kiadójának visszaküldetik; a belföldi kiadás elkoboztatok, és megsemmisítettetik.

25. cz. Ha csak egyes részt kárhoytatnak valamelly műben, az illető ívek újra nyomatása által, kiegyenlített lehet eszközölni.

És most, végül, ismétlem az egész cikk értelmét:

A sajtószabadság nem csak elve, hanem valóságos eleme is az alkotmányosságnak; a nélkül nincs ez kiegészítve; nem is létezik valósággal. Melly kormány nem akarja a sajtószabadságot, nem akarja az alkotmányosságot, s ha mondja, hogy akarja, világos hazudsággá válik e szó ajkain. Ez kétszer kettő: négy.

Irínyi József.